

AFET SİNEMASI; FELAKET KONULU YAPIMLARIN ÜTOPYA/DİSTOPYA BAKIŞ AÇISI İLE ANALİZİ

Özer ANAR¹

ÖZ

Afet ve doğüstü olayların beklenmedik ve önlenemez yapısından dolayı meydana geldiği ortamda yarattığı tahribat gerek toplum gerekse bireyler üzerinde etkili bir biçimde kendini göstermektedir. Bu yıkım, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik açıdan toplumun her kesimini etkilemiş; afet öncesi önlemler ve afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde düzenli ve koordineli hareket etmeyi zorunlu kılmıştır. İçeriğine bakıldığında İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyada ütopyaların yeri, yavaş yavaş distopyalar tarafından ele geçirilmiştir ve son birkaç on yılda kültürel hayal gücüne hâkim olma eğilimine doğru evrilmiştir. Hem sosyo-politik projeler hem de sanatsal ifade biçimleri olarak ütopya ve distopya kavramlarının genellikle birbirleriyle karıştırıldığı üzerine durulan günümüz akademik çalışmalarından yola çıkarak Ütopik sayılan kültürel filmler ile Distopik olduğu varsayılan filmlerin karşılaştırılması yoluyla Ütopik/Distopik kavramlarının sinemadaki bu ayrımı ortaya koyması çok olasıdır. Yapılan bu çalışmada Afet ve doğüstü olayların yaşandığı andan çok olay sonrası oluşan afet müdahalesi, toplumsal bilinç, yeniden yeni bir dünya inşası konuları üzerinden Bird Box (distopik), Fahrenheit 451 (yarı ütopik/distopik) filmleri içerik analizi edilerek belirlenen başlıklar üzerinden betimsel analiz ve yapı sökümcü yaklaşım ile incelenmiştir. Çalışmaya konu olan içerikler tercih edilmesinin nedeni hem izlenme oranlarının yüksek olması hem de konuya uygun olarak yeni dünya düzeninin kurulması konusu üzerine odaklanarak ütopik ve distopik filmlerin farklılıklarını ortaya koyabiliyor olmalarından kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Sinema, Ütopik, Distopik

Disaster Cinema: An Analysis of Catastrophe-Themed Productions Through the Lens of Utopia/Dystopia Perspectives

ABSTRACT

The destructive impact of disasters and supernatural events, arising from their unexpected and unavoidable nature, manifests significantly on both society and individuals. The devastation caused by these large-scale events affects people across all demographics—economically, sociologically, and psychologically—necessitating a systematic approach to both preventive measures and post-disaster reconstruction. From a contextual perspective, the role of utopias in the post-World War II world has gradually been overtaken by dystopias, evolving in recent decades into a dominant force in cultural imagination. Contemporary academic studies emphasize that the

Araştırma Makalesi

Research Article

¹ Dr. Öğretim Üyesi
Maltepe Üniversitesi GSF,
İstanbul Türkiye

E-Posta
ozeranar@maltepe.edu.tr
ORCID
0000-0003-4501-4070

Başvuru Tarihi / Received

Kabul Tarihi / Accepted

concepts of utopia and dystopia, whether as socio-political projects or forms of artistic expression, are often conflated. This opens the door to examining the distinction between these concepts in cinema, particularly through a comparison of films deemed utopian versus those considered dystopian. In this study, the post-event response to disasters and supernatural phenomena—including disaster intervention, social awareness, and the construction of a new world—is analyzed through the films *Bird Box* (dystopian) and *Fahrenheit 451* (semi-utopian/dystopian). These films are examined using content analysis, descriptive analysis, and a deconstructive approach based on predefined themes. The selected films were chosen not only for their high viewership but also for their thematic focus on constructing a new world order, making them particularly suited to highlighting the differences between utopian and dystopian narratives.

Keywords: Disaster, Cinema, Utopian, Dystopian.

GİRİŞ

Günümüzde yaşanan afet ve olağanüstü olaylar çoğunlukla, doğanın gücünün afet bölgesindeki insanlar üzerindeki etkileri üzerinden ele alınmaktadır. Afet kavramı AFAD(afad.gov.tr; 2023) tarafından; “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur” olarak tanımlanmıştır.

Olağanüstü durum ise yine AFAD tarafından; “Doğal afetler, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalımlar, Anayasa ile kurulmuş hür demokrasi düzenini ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gibi durumlarda, geçici bir yönetim modeli uygulanmasını gerektiren hâl” (afad.gov.tr; 2023) olarak betimlenmiş ve açıklanmıştır.

Afet denildiğinde genellikle akla ilk olarak deprem gelmektedir. Akademik çalışmalarda da afet ve olağanüstü durumlar kapsamında çoğunlukla deprem ve sel olaylarının sağlık, eğitim ve toplum düzeni üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu anlamda konuyla ilgili olarak yapılan akademik çalışmalar araştırıldığında “Eğitim, Afet Eğitimi ve Afete Dirençli Toplum” isimli çalışmada; Eğitimin insanların diğer insanlarla ve çevreyle uyum içerisinde yaşamasını sağlayan en temel unsur olduğunu

söylemiş ve Dünya da herhangi bir alanda meydana gelen sorunların temelinde eğitim ile ilgili yapılan yanlış uygulamalar olduğunu savunmuştur (Mızrak,S.(2018).

Yine benzer şekilde “Kamu Yönetimi Bağlamında Afete Dirençli Toplum ve Bütünleşik Afet Risk Yönetimi” isimli çalışmada; Her geçen yıl, artan sayıda gerçekleşen afetler can ve mal kayıplarına yönelik ciddi zararlar meydana getirdiğini ve bu durumun sürdürülebilir kalkınmanın önünde büyük bir engel oluşturduğunu söylerken; küresel ölçekte afet olgusu ve mücadelesine ilişkin ulusal ve yerel düzeyde devletlerin ve yönetim örgütünün çabalarına ek olarak afet risk yönetişiminin gerekli kılındığını ortaya koymaktadır” (Özler M (2021).

Sağlık alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, doğal afetler ve olağanüstü durumlarda özellikle salgın hastalıklarının yayılımına odaklanıldığı görülmektedir. Bu duruma örnek olarak Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi'nde yayımlanan bir çalışmada Canbulat (2023), doğal afetlerin - deprem, sel, yıldırım çarpması ve volkanik patlamalar gibi - insanların yaşadığı bölgelerde büyük zararlara yol açabileceğinden bahsetmesi verilebilir.

Olağanüstü durumlar ve afet olaylarına bakıldığında meydana gelme anlamında çoğu zaman müdahale edilemez oluşunun yanında yıkıcı etkisinin önlenebileceği ortaya çıkmaktadır. Gerek akademik çalışmalar gerekse medya ortamında üretilen içeriklerde sıklıkla bu konuya vurgu yapılarak hem sosyal sorumluluk projeleri hem de medya içerikleri üzerinden bir bilinçlendirme arzusu içinde olunması gerektiği göze çarpmaktadır. Özellikle haberlerde yer alan afet içerikli olayların sunumunda çoğunlukla afetzedeler ve yıkımın ardından çıkan görüntüler alıcı konumunda yer alan kişilere sunularak hikayeleştirilmiş bir haber örüntüsü betimlenmektedir (Eldem, İ.2021). Kimi zaman yaşlı bir teyzenin enkazdan saatler sonra kurtuluşu, kimi zaman çok güzel bir çocuğun enkazda ailesini arayan gözlerinin haberde öne çıkartılarak sanki bir sinema filminden kopmuş bir plan ile haberde yer alışı izleyicinin afet ve olağanüstü durumlara olan bakışını duygular üzerinden oluşturarak bir süre sonra adeta sinema filminden çıktıktan sonra etkisinin giderek azalması gibi bir sürece sokmaktadır.

Afet olaylarının ve Olağanüstü durumların medyada kullanımına bakıldığında görsel sanatın bu anlamda etkili bir araç olarak kullanıldığı şu ana kadar yapılan afet temalı yapımlardan yola çıkarak söylenebilmektedir. Gerek alıcı konumunda yer alan izleyicilerin aksiyon/afet/bilim kurgu filmlerine olan ilgisi gerekse yapımcıların bu anlamda toplum üzerinde yaşanan merakı kullanarak alternatif durum, olay ve çözüm örneklendirmeleri yaparak ilgi çekme durumu bu tür görsel yapımların giderek artan bir teknoloji ile her dönem üretilmesine sebep olmuştur.

1. Olağanüstü Durumlar Ve Afet Sineması

Sinema da "doğa" temalı yapımların ortaya çıkmasıyla çoğunlukla ikicil bir bakış açısı ile incelendiği ortaya çıkmaktadır. Doğa temalı yapımlar, kimi zaman mistik, kimi zaman ise gerçek afet olaylarını yansıtarak, senaryo ve çekim teknikleriyle izleyicide korku duygusunu uyandırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, görsel olarak bir afet dünyası oluşturarak izleyiciye bazen afet anını, bazen de afet sonrası dönemi deneyimletmeyi hedeflemektedir. Yapılan bu araştırmada da afet sonrası yaşanacak yenedünya düzeninin sinema ve dizi filmler üzerinden analizi yapılarak bu ikicil bakışın sonra olan kısmı üzerinde durulacaktır. Burada görsel olarak ifade edilen ideolojik imalar.

Doğaüstü olaylar ve afet konulu yapımlar, ilk olarak felaketleri nasıl gösterdikleri ikinci olarakta afet ile doğaüstü olayların hangi yönlerini öne çıkararak toplum düzenini nasıl yeniden şekillendirdikleri gibi iki önemli soruyu gündeme getirmektedir. Korku ile birlikte kimi zaman tekrar toplum olmayı amaçlayan küçük birlikler, aileler kimi zaman ise bireysel kurtulma çabaları bu tür içeriklerin ana karakterlerini oluşturmaktadır. Bu ayrımı çok net bir biçimde görmek için sosyolojik açıdan batı toplumlarının bireysel doğu toplumlarının ise toplumsal yapıya uygun kültürleri kendisini sinemalarına yansıtmaktadır. Sinemada anlatı yapısı bu anlamda kültür ile birleşerek bir pekiştirme içine girmektedir. Yapımlarda sahnelenen olaylar doğal afetlerin bir yandan aşırı bir şekilde sahnelenen yıkıcı güçlerini vurgularken bir yandan da ürkütücü ve gösterişli bir üslupla izleyiciye kimi zaman korkunç, bilinmeyen kimi zamansa umut ve kurtuluşu, yeniden doğmayı sunmaktadır.

Bununla birlikte afet sinemasında doğayı kontrol altına almaya ve kontrol etmeye yardımcı olan biçimsel ve anlatısal özellikler ve biçimleri izleyici üzerinde çoğu zaman güven verici olmaktan çok bir merakı giderir biçimdedir. Bilinmeyi anlatan afet sineması felaketin böylesine muğlak bir çerçevesini çizerken bir yandan da gerçek hayatın imgelerini kullanarak izleyicilerin gerçekten öte kendi "gerçekçi" imgelerini çoğaltarak anlatmaktadır.

Şimdiye kadar yapılan gişe rekorları kıran Hollywood filmlerine bakıldığında felaket türünün yeniden canlanması olarak da tanımlanabilecek bu tür "doğa", "kültür" ve ilgili çevresel imgeleri dikkat bünyesinde barındırmaktadır. Tıpkı gerçek hayattaki gibi insan-doğa ve toplum arasındaki ilişkiden yola çıkarak doğa, çevre, özellikle hayvanlar ve su ve ateş gibi doğal güçler arasındaki katı karşıtlık ve insan yapımı yapılar veya uygarlık üzerinden tartışılarak bir senaryo yazım biçimine dönüştürülmüştür.

Afet filmlerinin, yakın zamandaki trajik gerçek olaylarla bağlaştıırılan veya tarihsel veya hayali arka planlarını aktaran biçimdeki gerçek bir olaydan yola çıkarak oluşturduğu metin ve senaryolarda ise toplumun kolektif korkularını anlatarak izleyicinin o döneme ait olan merakını giderme biçimi ile bir senaryo yazım düzeni içine girmektedir. Bir tür olarak, felaketlerin film yapımcıları ve izleyiciler tarafından nasıl algılandığına dair ipuçlarının görülebileceği bu tür filmler "felaket filmleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu tür yapımların tarihçesine bakıldığında endüstrinin felakete bakışının zaman içinde nasıl bir değişime girdiğini de görebilmekteyiz.

Afet sinemasını anlayabilmek adına yoğun bir literatüre sahip olan Hollywood Sinemasının 70'li yılların başlarından başlayarak günümüze değin yapılmış eserlere bakmak bu tür yapımların anlatı biçimlerini anlayabilmek adına önemli bir rol oynamaktadır. Bu dönemden itibaren yapılan Doğal afet içerikli filmlerin ilk olarak düzen, yönetim bozukluğunu daha sonra izlenme kaygısı ve gişe endişesi ile popüler fantezi ve korkulara değindiği ortaya çıkmaktadır (Escott, 1998: 22). Bu dönemden sonraki süreçte ise yapılan filmlerin çoğunlukla görsel etkileycilik anlamında efektler ile bezendiği ama senaryo açısından gelecekçi ya da olmayanı gösteren bir kod ile yazılmadığı görülmektedir. Gerçek anlatı, mekanlar ve temsiller ile biçimlendirilen hikayede sadece afet durumunu değil kimi zaman kahramanların aşk, ikinci şans,

kahramanlık gibi hikayeleri ile donatılmış yan unsurlarda eklenerek izleyiciye yeni bir dünyanın kapıları açılmaya çalışılmaktadır. Geleneksel anlamda bakıldığında felaket filmleri döngüsünün 1960-76 arasındaki dönemde yükselişini yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu tür filmlere örnek olarak Yangın Kulesi, Poseidon Macerası ve Maymunlar Cehennemi sıklıkla yapılan akademik çalışmalara konu edilerek incelenmiş ve tüm anlatı biçimi ortaya konmuştur (Ekinci, Ö; 2013). Diğer iki filmden bağımsız olarak Maymunlar cehennemi filmi ile birlikte devam filmlerinin de giderek afet ve doğaüstü olaylar anlamında izleyicinin ilgisini çektiği ortaya çıkmıştır. Bu tür devam filmleri gerek o döneme ait toplumsal hayal yapı ve sorunların gerekse doğaya karşı durma içgüdüğü ile korkudan kaynaklı yaşanan endişelerin felaket filmleri ile izleyiciye yeni bir dünya kapısını açtığını göstermiştir (Oskay, 1982: 46).

1.1. Distopya Sineması Ve İzleyicinin İlgisi

Ütopya ve distopya kavramları, hem sosyo-politik projeler hem de sanatsal yaklaşımlar olarak ele alınmakta; ancak günlük kullanımda sıkça birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bir bütün olarak birlikte kullanılsalar da akademik olarak bakıldığında birbirinden ayırıştırıcı bir akademik anlama sahiptirler. Sundukları toplumsal yaşam vizyonlarında, bu vizyonları ortaya koymak için kullanılan sanatsal araçlarda ve geçirdikleri tarihsel evrimde köklü bir şekilde farklılık gösterdikleri üzerine durulan Ütopya ve Distopya kavramları yapılan bu çalışmada okurun bakış açısını anlayabilmek için önemli iki kavram olarak görülmektedir. Genel olarak Ütopya saf bir hayalperestlik ile, distopik vizyonlar ise karanlık bir fanteziye yönelik basit bir eğilimle eşit tutulur. Ancak ütopya, mevcut toplumlardan farklı toplum modellerini test etmek için zihinsel bir deney, hayali bir laboratuvar olarak görülebilir ve metaforik olarak da olsa bu modellerin uygunluğunu kontrol edebilir. Hem iyimser hem de korkutucu sosyal hayal kurma, gerçek gelecek için bir hazırlık işlevi görebilmektedir (Klonowska, B;2018).

Ütopya ve distopya kavramları hem toplumsal hem de sanat tarafından üretilen entelektüel bir değer olarak salt eğlenceden çok daha fazla görülmelidir. Bu anlamda izleyici bu bakış açısı ile sinema ürünlerini yorumlarken ideal olarak, bunlar alıcılarının daha etkili ve gerçekçi hayal kurmalarına, geleceği öngörerek adeta yeniden tasarlandığı bir dünyaya hazırlıklı hale gelmelerine olanak tanımaktadır. Bu nedenle, hem geçmiş hem de günümüz sinema filmlerinde ütopyaların ve distopyaların yaygın bir şekilde yer alması şaşırtıcı değildir. Sinema tarafından sunulan mümkün olan ya da mümkün değilmiş gibi gözükken düşünceleri içeren içerikleri, düşünceleri ya da durumları estetik işlevler taşıyarak daha da çekici ve parlak bir hale getirerek izleyicinin hem hayallerini hem de korkularını daha az, hafif şekilde yansıtan ve bununla birlikte adeta bir ayna gibi yansıtarak gösterilen ütopya ve distopya filmleri; izleyicinin korkularını ve arzularını aktif bir şekilde şekillendiren bir araç görevi görmektedir. Bu nedenle, sinematik ütopyalar ve distopyalar üzerine düşünmek gerekliliği ve bunların günümüz sinemasındaki belirgin etkileri özellikle bu makalenin konusunu oluşturan afet konulu içeriklerde önemli bir kavram olarak görülmelidir.

Ütopya kavramına bakıldığında filmler üzerinden daha iyi bir dünya arzusu üzerine temellendirilmiş olduğu görülmektedir. Her ne gelişme ve sorun yaşanırsa yaşansın sonuca olumlu bir bakış açısı ile bakabilmek ütopyik filmlerin temelini oluşturmaktadır. Bu tür filmlerde esas olarak işleyen olgu bir toplum vizyonudur ve var olanlardan daha iyi bir topluluk modeli sunarak ve sorunlu olan gerçekliği bir referans noktası olarak ele alır. Bazı akademik çalışmalarda "ütopya" kavramı daha sınırlı bir şekilde sanatsal bir tür olarak tanımlanmış ve sanki modası geçen bir tür olarak adeta yerini distopyaya bırakan eski bir yapıt dizini gibi görülmektedir. Ütopyik bakış açısı ile ister edebi ister sinematografik olsun, bir ütopya anlatısı, çoğunlukla yazarın ve izleyicinin dünyası ile ütopyanın sunduğu dünya arasında, örtük veya açık bir karşıtlık içererek bu karşıtlıkların genellikle zamansal veya mekânsal olarak uzak bir yere yerleştirilmesi ise oluşmaktadır. Sanatsal ütopyalarda "inisiyatif almamış okuyucuyu nispeten mükemmel veya sadece daha iyi bir dünya ile karşılaşmaya hazırlayan bir dizi anlatı çerçevesi, çekirdek anlatıdan önce gelir" bakışı ile betimlenmektedir (Blaim,2015). Klasik ütopyalarda bu tür anlatılar, çoğunlukla karakterin gerek içsel gerekse gerçek dünyadan ideal dünyaya yaptığı bir yolculuk ile

bazen kazara, bazen de bir dizi engelin ardından, çağdaş dünyadan uzak ve tamamen farklı bir toplumsal düzenle karşılaşması ile şekillenmektedir. Buraya vardığında, karaktere bir tür yol gösterici neşen ya da kişi sunulur ve böylece ütopyanın çeşitli yönlerini tanıması ve nihayetinde onun ilkelerini benimsemesi sağlanır.

Bu nedenle, ütopya toplumlarının gerçek hayattaki tutum ve davranışlarının ayrıntılı analizi ile günlük işleyişlerinin pratik detayları ve ideolojik temelleri, hem sanatsal hem de ikna edici işlevler görerek daha iyi bir dünya tasvirinin ötesinde, izleyicinin bu ideolojiyi kabul etmesini de sağlamaya çalışmaktadır. Ütopya dünyaları "mutluluk, iyi yaşam, zenginlik, güzellik, eşitlik, özgürlük gibi arzu edilen genel değerleri cisimleştirir ve bunlar, en iyi olası topluluğun temel değerler sistemini oluşturur" (2015: 9). Bu değerler, ütopyacılı eserlerin mekânsal organizasyonunda güzellik, düzen, uyum ve simetri olarak yansıtılır. Yazarların belirttiği üzere, sanatsal ve kurgusal olmayan ütopya dünyaları "yüksek derecede gösterge bilimsel" bir yapı sergileyerek; iyi tasarlanmış düzenleri, genellikle oldukça düzensiz olan gerçeklikle örtük bir karşıtlık yaratmaktadır.

Distopya kavramı ise sanatsal bir tür olarak daha yeni olmasına rağmen, son dönemde belirgin bir şekilde gelişir hale gelmiştir. Ütopya ile distopyanın bu birbirine karıştırılma durumu da biraz buradan kaynaklanmaktadır. Eski ütöpik bakış açısı ile orta dönem distöpik filmlerin yakınlığı ile şu anki distöpik filmlerin durduğu noktanın birbirine kayma eğiliminde oluşu distöpik ve ütöpik yaklaşımın bazı kavramlar üzerinden ayrıştırılması gerektiğini çok daha net ortaya koymaktadır. Ütöpik bakış açısının getirdiği düşünceyi öne çıkararak toplumsal örgütlenmeden bireyin bedenine yönelen korku odağındaki değişim ve son dönem anlatılarında artan ütopyacılı umut unsurlarının yanı sıra, korku salan ve nu korkuyu yönetebilip yönetemeyeceklerini belli etmeyen bir tavırla aynı zamanda biçimsel özellikler açısından da farklılaşmakta ve gelişmektedir. Distopyanın kendi içindeki fraksiyonun değişimlerden biri de, klasik distopyalardan, distöpik bir devlet yapısını açığa çıkarmaya odaklanan ve bu nedenle distöpik dünyayı detaylı bir şekilde temsil eden, olay örgüsünü de bu dünyanın birçok yönünü tanıtmak için bir araç olarak kullanan filmlerden, günümüz distopyalarına geçiştir. Distöpik yapıtların bu açıdan bakıldığında en büyük ayrıştırıcı özelliklerinden biri, var olan totaliter diktatörlüğe dönüşme endişelerine seyircinin duygularını

yoğunlaştırarak eserlerde vermesidir(Akkoyun, 2016: 12). Güncel distopyalar, baskıcı devletlerin detaylı tasvirinden çok ana karakterin maceralarına odaklanır ve bu baskıcı yapıları genellikle sadece ilgi çekici bir arka plan olarak ele alır.

Bu makalede incelenen 'Fahrenheit 451' erken dönem distopya filmlerinden biri olarak, 'Bird Box' ise güncel bir distopik film örneği olarak ele alınmış ve araştırmada bu nedenle örnek olarak seçilmiştir. Ütopya-Distopya arasında ki farktan yola çıkarak distopik filmlerin kendi içindeki farklılıkları da ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada Sosyo-politik katmanın giderek daha fazla azalması ve yalnızca dolaylı olarak işaret edilmesi, macera unsurunun ön plana çıkması, birçok güncel distopyanın ayırt edici özelliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Makalede kullanılacak ve filmler üzerinden yapılacak betimsel çalışmada kategori olarak üzerinde durulacak farklılıklar aşağıda belirtilmiştir. Ütopik ve distopik filmler, toplumsal düzen, bireysel özgürlük, etik ve ahlaki değerler gibi temel kavramları farklı şekillerde ele alır. Ütopya ve distopya, zıt bakış açılarına dayanan iki ayrı dünya vizyonudur ve bu durum sinema dünyasında belirgin şekilde yansır. İşte ütopik ve distopik filmler arasındaki temel farklılıklar:

Tablo 1. Ütopik Ve Distopik Filmlerin Fark Tablosu

	Ütopik Filmler	Distopik Filmler
Temel Vizyon	Genellikle daha iyi, idealize edilmiş bir toplumu tasvir ederler. Bu filmler, barış, refah, eşitlik ve adaletin hüküm sürdüğü bir dünya sunar.	Kaotik, baskıcı ve karanlık bir geleceği betimlerler. Distopyalar genellikle otoriter rejimler, baskı, özgürlük kaybı, kıtlık veya ekolojik felaketler gibi olumsuz unsurlarla doludur.
	Ütopyalar, toplumun potansiyel olarak mükemmelleştirilebileceğini ve insan doğasının iyi yönlerinin ön plana çıkarılabileceğini gösterir.	Distopik filmler, genellikle insan doğasının karanlık yönlerini ve toplumsal düzenin çöküşünü gözler önüne serer.
Toplumsal Düzen	Toplumlar genellikle işbirliği, barış ve eşitliğe dayalıdır. İnsanlar arasında uyum ve anlayış vardır, çatışmalar nadirdir veya hızla çözülür.	Toplum genellikle otoriter veya totaliter rejimler tarafından yönetilir. Bireysel haklar ve özgürlükler baskı altındadır.
	Ütopyalarda devlet veya toplum yapıları adaletli ve kapsayıcıdır.	Adalet sistemi bozulmuş veya yozlaşmıştır; kaynaklar sınırlıdır ve adaletsizce dağıtılır. Yoksulluk,

	Kaynaklar adil bir şekilde dağıtılır ve bireysel haklar korunur.	eşitsizlik ve sürekli bir gözetim hâkimdir.
İnsanın Rolü Ve Doğası	İnsan doğası pozitif bir ışıkta gösterilir; bireyler toplumun iyiliği için işbirliği yapar ve etik davranırlar.	İnsan doğası genellikle bencil, açgözlü veya acımasız olarak gösterilir. Bireyler hayatta kalmak için ahlaki ilkelerden ödün verebilir.
	İnsanlar genellikle empati, anlayış ve toplumsal gelişim odaklıdır; toplumda ortak hedeflere ulaşma isteği hâkimdir.	İnsanların yozlaşmış ve kendine zarar veren bir sisteme uyum sağlamak zorunda kaldığı veya bu sisteme karşı isyan ettiği bir ortam sergilenir.
Teknolojik Ve Bilimsel Gelişmeler	Teknoloji ve bilim, insanlığın refahını artırmak, hastalıkları iyileştirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek için kullanılır. Genellikle yenilikler topluma yarar sağlar.	Teknoloji ve bilim, genellikle baskı, kontrol ve gözetim aracı olarak kullanılır. İleri teknoloji, insanları köleleştirme veya bireylerin haklarını kısıtlama amacı taşır.
Anlatım Tonu Ve Genel Atmosfer	Genellikle iyimser, umutlu ve neşeli bir anlatıma sahiptir. Temalar barış, uyum ve mutluluğa odaklanır.	Genellikle karamsar, karanlık ve endişe verici bir atmosfer sergiler. Hikâye boyunca korku, umutsuzluk ve yabancılaşma hâkimdir.
	Görsel olarak da daha parlak ve canlı renkler, estetik açıdan hoş mekanlar ve doğayla iç içe ortamlar içerir.	Görsel olarak gri tonlar, yıkılmış veya bozulmuş manzaralar ve genellikle kirliliğe, kaotik şehir manzaraları vardır.
Sonuç Ve Mesaj	Genellikle umut verici bir sona sahiptir ve daha iyi bir geleceğin mümkün olduğunu ima eder. Ütopyaların mesajı genellikle insanın iyileşme ve gelişme kapasitesine vurgu yapar.	Çoğunlukla karamsar bir sona sahiptir veya belirsizlikle biter. Distopyalar, genellikle mevcut toplumsal sorunları eleştirme ve bireylerin farkındalık kazanması için bir uyarı işlevi görür.

Kaynak: (Anar, Ö. 2024)

Bu tabloda da görüldüğü gibi ütopya ve distopya filmleri, toplumu, insan doğasını ve geleceği nasıl gördükleri ve tasvir ettikleri açısından belirgin şekilde farklılık gösterir. Ütopyalar daha iyimser bir vizyon sunarken, distopyalar uyarıcı ve eleştirel bir bakış açısını benimser. Hem ütöpik hem de distöpik unsurları içeren filmler ise hem karamsar bir atmosferi izleyiciye yaşatırken aynı zamanda ütöpik bir bakış açısı ile umut aşılıyarak izleyiciyi sonu belli olmayan bir dünyaya sokmayarak, bir çıkış kapısı bırakmaktadır.

Ütopik bakış açısı ile çekilen Afet konulu yapımlarda hakim olan bilinmezlik durumu aynı zamanda izleyicinin dünyayı, doğayı ve kendi gücünü anlamasına ve bunların birlikte belki kanıtlanma arzusu ile birleşerek kıyamet ve kıyamet sonrası tüm teorilere de atıfta bulunmaktadır. Gerçekliğin yeniden üretildiği, yaratıldığı bu dünyada kimi zaman izleyicilerin gelecek hayatta içinde bulunduğu sorumluluklar, zorunluluklar, yaşam ihtiyaçları ve örf ve adetler bu tür filmlerin senaryosunda yıkılarak her şeyin sıfırlandığı ve yeniden kurgulandığı ikinci bir şansı onlara tanımaktadır. Bu dünya maymunların egemen olduğu, gerçeklikten çok farklı bir düzeni temsil eder. Bu anlamda simülasyon ve gerçekliğin yeniden üretimi anlamında çok önemli bir baştan yaratıcı etmen olan Afet olaylarını Baudrillard, sinemaya konu olmasını hem maliyet hem de gişe beklentisi üzerinden değerlendirmiş hem de bu filmleri “nesnel” bir felaket tarzıyla ilişkilendirmiştir (Baudrillard, 2010: 42). Bu tür filmlerde anlatı biçiminde yer alan karakterler ve gerek birbirleri gerekse doğa ile olan ilişkileri rastlantısal yapılan kurgular ile oluşmamıştır. Sadece afet olayını anlatan filmlerin adeta bir haber metninden farklılaşamayacağını görmek zor değildir. Önceden yapılan kurgusal betimlemeler ve bağlantılar ile kimi zaman yeniden birleşen bir aile kimi zaman ise hiçbir araya gelemeyecek kişiler bir araya gelerek yeni aileler oluşturabildiği görülmektedir. Bu durum afet ve doğaüstü olaylar yaşandığında bir arada olabilmek, ayrıştırıcı unsurları devre dışı bırakarak toplumsal bir bütünlük yaratabilmek adına çok da gereklidir. Bu duruma örnek olarak Hollywood’da üretilen çok sayıda felaket filmlerinden en çok merak edileni olan “2012”, Maya’ların kullanmış oldukları takvime göre dünyanın sonunun geleceği tarih olarak gösterilmesinden sonra 21 Aralık 2012 tarihinin hemen öncesinde ABD’de yaşananları ele alan bir felaket filmidir. Metinsel çözümleme anlamında Dünyada yer alan Tüm insanların aynı anda yaşadığı bu süreçte birlik olmanın ve hayatta kalmanın ve bununla birlikte yeniden başlayabilmek adına metinsel bir örgü oluşturulmuştur. Bu metinsel örgüde en önemli noktalardan biri aile kavramının sık sık çeşitli pozisyonlardaki kişilerle vurgulanması ve filmin sonunda da yeniden bir dünya düzeninin başladığını göstererek olmazı olduran bir durumun yaşanabileceği umudunun verilmesidir. Daha önce boşanmış anne – baba filmin sonunda birleşir, Dünyanın sıfırlanmasından kaynaklı maddi imkanlar nedeniyle yaşanan fırsat eşitliğinin ortadan kalktığı görülürken izleyiciye yeniden birlik olmanın önemi vurgulanmaktadır.

Orta dönem Distopik afet felaket içerikli filmlerin özelliği ise ne ütopyik filmler kadar sosyal sorunlar ya da düşünceler üzerinden şekillenir ne de son dönem çekilen distopik filmler kadar ağır bir kaotik bakış açısına sahiptir. Dolayısıyla bu tür filmler hem toplumsal düşünce ve sorunları ortaya koymaya çalışırken hem de geleceğin dünyasının inşasında yaşanabilecek fütürist sorunlara ışık tutmaktadır. Genellikle ucu açık kalmayan sonlar ile seyirciye her türlü kötülüğe rağmen bir umut aşılama çalışmaktadırlar. Bu tür filmlere örnek olarak makale de Fahrenheit 451 isimli film incelenmiştir. Ray Bradbury'nin 1953 yılında yazdığı ünlü distopik romanından uyarlanan ve 1966 yılında François Truffaut tarafından yönetilen bir filmidir. Hikâye, yakın bir gelecekte, baskıcı bir rejim altında bireysel özgürlüğün ve bağımsız düşüncenin tamamen bastırıldığı bir toplumda geçer. Filmde kitaplar tamamen yasaklanmış ve bilgiye erişim engellenmiştir. Rejim, kitapları tehlikeli ve tehdit edici olarak görür; çünkü kitaplar bireysel düşünceyi teşvik eder ve insanları mevcut düzeni sorgulamaya yönlendirebilir. Bu nedenle, “itfaiyeciler” artık yangın söndürmek yerine, kitapları bulup yakmakla görevlidir. Hikâyenin ana karakteri Guy Montag, devletin kitap yakıcılarından biridir ve başlangıçta sistemin sadık bir parçası olarak çalışır. Ancak zamanla, kitapların ardındaki anlamı ve bilgiyi merak etmeye başlar. Montag, bu süreçte kitapların yakılmasının insanları nasıl kontrol altında tuttuğunu fark eder ve toplumun dayattığı bu kuralları sorgulamaya başlar. Montag'ın hayatı, Clarisse adlı genç bir kadınla tanıştıktan sonra değişir. Clarisse, sorgulayıcı ve meraklı bir karakterdir ve Montag'ı düşünmeye, sorgulamaya iter. Montag, kitapların yakılmasının ardındaki amacı sorgulamaya başlar ve gizlice kitap toplamaya başlar. Ana karakter kitap okudukça, toplumun kontrol altında tutulduğu bu sisteme karşı artan bir öfke ve isyan duygusu geliştirir. Montag, sistemin kısıtlayıcı doğasını anlamaya başlar ve bireysel özgürlüğünü yeniden kazanma arayışına girer.

Son dönem çekilen distopik filmlere bakıldığında ise Bird Box (2018) bir distopik film olarak görülebilmekle birlikte içerik olarak Josh Malerman'ın aynı adlı romanından uyarlanan ve Susanne Bier tarafından yönetilen bir kıyamet sonrası gerilim filmidir. Film, gizemli bir varlığın dünyayı kaosa sürüklediği bir ortamda hayatta kalmaya çalışan bir kadının ve iki çocuğun hikayesini anlatır. Bird Box, hem fiziksel hem de psikolojik olarak karanlık bir atmosfer sunar ve insanlığın bilinmeyen

ve görünmez bir tehdide karşı nasıl hayatta kalmaya çalıştığını etkileyici bir şekilde işler. Film, kıyamet sonrası bir dünyada hayatta kalma mücadelesini konu alır ve distopya türünün temel unsurlarını barındırır.

Filmde insanlığın büyük kısmının gizemli varlıklar tarafından yok edildiği bir kıyamet sonrası dünyada geçer. Bu varlıklar, insanları intihara sürükleyen bir güç kullanmaktadır. Bu anlamda izleyiciye Kıyamet Sonrası Dünya başlığı ile geleceğin yeniden tasarlanması ya da merakın giderilmesi anlamında önemli bir ışık yakmaktadır. Yine Korku ve Hayatta Kalma Mücadelesi Filmdeki karakterler sürekli bir tehdit altında yaşar ve hayatta kalabilmek için gözlerini kapalı tutmak zorundadır. Bu, sürekli tetikte olma ve tehlikeden kaçınma durumunu yansıtarak distopik bir atmosfer yaratmaktadır.

Araştırmaya konu edilen Ütopik/Distopik filmlerin analizinde Yapısökümcü analizin çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Örneğin Fahrenheit 451 filminde Kitap Yakma Sahnesinde basit bir bakış ile bilginin yok edilmesi anlatılırken, alt metinde bireysel özgürlüğün susturulması ve devletin otoriter kontrol yöntemi sembolize edilmeye çalışılmaktadır. Benzer olarak Clarisse'in Montag ile Diyalogu ile de Clarisse, toplumun düşünmeden yaşamasını sorgulatarak bireysel farkındalığı temsil etmektedir. Yapısökümcü açıdan bakıldığında bu durum sistemin çelişkisini açığa çıkartan önemli bir örnektir. Bird Box filminde ise Göz Bağlama Metaforu ile yüzeysel hayatta kalma çabası gibi görünen bu davranış, yapısökümcü bir analizle bireylerin bilinçli olarak gerçeklerden kaçma çabasını temsil etmektedir.

Yapısökümcü yaklaşım ile araştırmaya konu edilen filmlerin analizi sadece biçimsel olarak değil aynı zamanda içeriksel olarak farklılıklarını ortaya koyabilmek adına çok önemlidir. Bir filmin ya da bir metnin analizini yapma durumunda yüzeysel ve tek yönlü bir bakış araştırma sonuçlarının eksik ve yüzeysel bir bakış ile sonuçlanmasına neden olmaktadır. Yapılan bu araştırmada hem metin hem de biçim anlamında bir analiz yapılma garetini gösterilmiştir.

2. Çalışmanın Amacı

Yapılan bu çalışmada, afet ve doğüstü olayların yaşandığı anlardan ziyade, olay sonrası afet müdahalesi, toplumsal bilinç ve yeni bir dünya inşası gibi konular incelenmiştir. Çalışma kapsamında *Bird Box* ve *Fahrenheit 451* filmleri, ütopya-distopya farklılıkları tablosunda belirlenen başlıklar çerçevesinde betimsel analiz ve yapıbozucu yaklaşımla analiz edilmiştir.

Bu 2(iki) yapımın tercih edilmesinin nedeni hem izlenme oranlarının yüksek olması hem de konuya uygun olarak yeni dünya düzenin kurulması konusu üzerine odaklanmasından kaynaklanmaktadır. Yine bu filmlerin seçiminin bir diğer özelliği de *Bird Box* ve *Fahrenheit 451* isimli yapıtların distopik dönem filmleri analizinde iki ayrı dönemi ifade eden çalışmalardan olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, Afet sinemasında kullanılan egemen söylemler, yeniden bir dünya düzeninin inşası anlamında afet sonraki döneme olan bakış ve bu durumun izleyicilere ne anlatmak üzere tasarlandığını açığa çıkarmaktır.

2.1 Yöntem

Araştırmada kullanılacak olan Betimsel analiz ve yapı sökümcü yaklaşım, sosyal bilimlerde ve eleştirel düşünce çerçevesinde kullanılan iki farklı analiz yöntemidir. Her biri, metinleri, olayları, durumları ya da yapıları analiz etme amacı taşısa da farklı yaklaşımlar sunar.

Betimsel analiz, sosyal bilimlerde veri analizinde yaygın olarak kullanılan ve olayları olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, veriyi kategorilere ayırarak açıklamaya ve anlamlandırmaya çalışır. Miles ve Huberman'a göre betimsel analiz, veriyi düzenli bir biçimde organize ederek okuyucunun karmaşık verileri daha rahat anlamasına yardımcı olur (Miles ve Huberman, 1994).

Bu analiz türü, araştırmacının mevcut durumu anlamasını kolaylaştırırken, verilerde ortaya çıkan temaları belirleyerek daha derinlemesine analizler için temel oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Betimsel analiz, nitel veriyi daha geniş bir

çerçeve de açıklamak ve olayların detaylarını görselleştirmek amacıyla da kullanılır (Patton, 2002).

Betimsel analizde, araştırmacı olaylar ve veriler arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi kurmaya çalışmaz; olayları olduğu gibi sunar ve araştırmaya bir açıklık kazandırır (Creswell, 2013). Betimsel analiz, veri toplama yöntemleri olan gözlemler, görüşmeler ya da doküman incelemeleri ile elde edilen bilgileri tematik bir düzen içinde sunar ve ele alınan konunun daha anlaşılır hale gelmesini sağlar.

Yapı sökümcü yaklaşım, post-yapısalcı filozof Jacques Derrida tarafından ortaya atılmıştır ve dil ile anlam arasındaki geleneksel ilişkileri sorgular. Derrida, anlamın dilde sabitlenemeyeceğini ve kelimelerin sürekli olarak farklı yorumlara açık olduğunu savunur (Derrida, 1976). Bu yaklaşıma göre dil ve anlam ilişkisi, yazılı veya sözlü metinlerde sürekli değişkenlik gösterir; dolayısıyla yapı sökümcülük, metindeki kavramların nasıl oluştuğunu, tarihsel bağlamda nasıl ele alındığını ve bu kavramların sabit bir anlama indirgenip indirgenemeyeceğini inceler (Norris, 1982).

Yapı sökümcü analiz, metinlerdeki ikili karşıtlıkları, çelişkileri ve alt metinleri açığa çıkarmak amacıyla kullanılır. Bu süreçte dilin kaygan ve çok katmanlı yapısı dikkate alınarak metindeki anlam katmanları çözümlenir. Bu yöntemle, kültürel veya ideolojik yapılar yeniden incelenerek sorgulanır; böylece görünürde sağlam kabul edilen anlamlar çözümlenir ve gizli anlamlar açığa çıkarılır (Culler, 1982). Yapı sökümcülük, herhangi bir yapının nesnel ya da değişmez olmadığını savunur, anlamların sabitlenemeyeceğini öne sürerek metni veya kavramı yeniden okumayı önerir.

Her iki yaklaşım da araştırmalarda farklı boyutları incelemek için kullanılabilir; betimsel analiz daha açıklayıcı bir temel sağlarken, yapı sökümcü analiz derinlemesine sorgulama ve anlamları deşifre etme amacına yöneliktir.

Yapılan bu çalışmada, *Tablo 1: Ütopik ve Distopik Filmlerin Fark Tablosu* temel alınarak betimsel analiz yöntemiyle gözleme dayalı veriler doğrultusunda durumun yüzeysel özellikleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Yapıbozumcu yaklaşım ise sinema içeriklerinde yer alan görsel ve metinlerde alt anlamda gizli olan veya çelişen anlamları ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmış ve gerekli yerlerde açıklanmıştır.

2.3 Araştırma Bulguları

Yapılan bu çalışmada ütopyik bir film ile distopyik olduğu aşağıda yer alan tabloda gösterilen iki film Ütopyik ve Distopyik Filmlerin fark tablosu üzerinden incelenerek farklılıklar belirlenmiştir. Bu çalışmada filmler için kullanılan analiz başlıkları (temel vizyon, toplumsal düzen, bireysel özgürlük, anlatım tonu ve genel atmosfer) ütopya ve distopya anlatılarının temel unsurlarını ortaya koymak amacıyla belirlenmiştir. Bu başlıkların seçimi, ütopya ve distopya kavramlarının toplumsal, kültürel ve ideolojik yansımalarını ele alan akademik çalışmalar temel alınarak yapılmıştır (Klonowska, 2018; Blaim, 2015).

- **Temel Vizyon:** Bir filmin genel anlatımında tasvir edilen dünya düzeninin ütopyacılı ya da distopyik özellikler taşımasını analiz etmek amacıyla seçilmiştir.
- **Toplumsal Düzen:** Ütopya ve distopyaların en önemli ayırım noktalarından biri olan düzen, toplumun işleyişi ve bireylerin bu düzene uyumu açısından incelenmiştir.
- **Bireysel Özgürlük:** Her iki anlatı türünün de insan doğasını ve bireyin haklarını nasıl ele aldığını göstermek adına bu başlık kritik bir rol taşır.
- **Anlatım Tonu Ve Atmosfer:** Filmlerin estetik yapısı, renk kullanımı ve atmosferi aracılığıyla oluşturulan duygu durumu ütopya ve distopya arasındaki farkları görsel ve anlatısal olarak açığa çıkarmaktadır.
- **Sonuç Ve Mesaj:** Filmin izleyiciye sunduğu nihai mesaj ve geleceğe dair ortaya koyduğu vizyon, ütopyacılı umut ya da distopyik eleştiriyi anlamada önemli bir göstergedir.

Yukarıda yer alan bu başlıklar, sinema anlatılarındaki tematik ve ideolojik unsurların kapsamlı bir analizini sağlamak adına sistematik bir yapı sunmaktadır.

Tablo 2: Fahrenheit 541 Ve Bird BOX Filmlerinin Analizi

	Ütopik Film(Fahrenheit 541)	Distopik Film(Bird BOX)
Temel Vizyon	Yeniden Doğuş ve Umut Teması	Kıyamet Sonrası Dünya
	Montag, başlangıçta sistemin bir parçası olarak hizmet ederken, sonradan bireysel özgürlüğün değerini fark eder ve kitapları okuyarak kendini geliştirme arayışına girer. Bu, baskıcı bir düzenin içinde bile özgürlüğe ve bilgiye dair ütopyacı bir umut olduğunu gösterir.	Film, insanlığın büyük kısmının gizemli varlıklar tarafından yok edildiği bir kıyamet sonrası dünyada geçer. Bu varlıklar, insanları intihara sürükleyen bir güç kullanır.
Toplumsal Düzen	Alternatif Toplumun İnşası	Korku ve Hayatta Kalma Mücadelesi
	Filmde, kitapların ve bilgi birikiminin tamamen yok edilemeyeceğine dair bir vurgu vardır. Bu, ütopyacı bir iyimserliği simgeler; bilgi ve özgürlüğe olan inanç, insan doğasında yer alan temel bir arayıştır ve baskıcı sistemlerin bile yok edemeyeceği bir umut unsurudur.	Filmdeki karakterler sürekli bir tehdit altında yaşar ve hayatta kalabilmek için gözlerini kapalı tutmak zorundadır. Bu, sürekli tetikte olma ve tehlikeden kaçınma durumunu yansıtarak distopik bir atmosfer yaratır.
İnsanın Rolü Ve Doğası	Kitap İnsanları: Bilginin Korunması ve Yayılması	Bireysel Özgürlüklerin Kısıtlanması
	Bilginin yeniden doğuşunu ve toplumu aydınlatma çabasını temsil eder. Bu, distopik bir dünyada bile, daha iyi bir toplum kurma potansiyeline işaret eden bir umut ışığıdır ve ütopyacı bir idealin tohumlarını taşır.	<i>Bird Box</i> , insanların hareket özgürlüğünün ciddi şekilde kısıtlandığı bir dünyayı tasvir eder. Bireyler, gözlerini açamadıkları için normal yaşamsal aktivitelerini gerçekleştiremez ve sürekli bir korku altında yaşarlar.
Teknolojik,Bilimsel Ve Sosyolojik Gelişmeler	Bireysel Farkındalık ve Kendini Gerçekleştirme	Toplumsal Çöküş ve Güvensizlik
	Montag'ın içsel yolculuğu, bireysel farkındalığın ve kendini gerçekleştirme sürecinin bir sembolü olarak görülebilir. Bu süreç, bireyin kendine daha iyi bir hayat ve toplum yaratma kapasitesine işaret eder.	Filmde toplumun tamamen çökmesi ve bireylerin güvenilmez hale gelmesi, distopik bir atmosferin oluşmasına katkıda bulunur. İnsanlar, hayatta kalabilmek için başkalarına güvenmekte zorlanır ve bu güvensizlik ortamı,

	Ütopycacı bir perspektiften bakıldığında, bireyin kendini geliştirmesi ve daha iyi bir geleceği hedeflemesi, daha adil ve bilinçli bir toplum inşa etmenin başlangıcıdır.	distopik dünyalarda sıkça rastlanan bir olgudur.
Anlatım Tonu Ve Genel Atmosfer	Özgürlüğe ve Aydınlanmaya Giden Yol	Kaos ve Belirsizlik
	Ütopya teması, filmin genel karamsar atmosferine rağmen Montag'ın ve diğer kitap insanların direnişinde bulunur. Filmin sunduğu ütopycacı perspektif, bilginin ve özgürlüğün, insanlığın kurtuluğu için gerekli olduğunu vurgular. Kitapların korunması ve yeniden toplumun temeli haline getirilmesi için verilen mücadeleye, daha iyi bir toplum yaratma umudunu simgeler ve insan doğasının bu tür bir mücadeleye yatkın olduğunu ima eder.	<i>Bird Box</i> , insanlığın bilinmeyen bir tehditle karşı karşıya kaldığı ve bu tehdidin nasıl bertaraf edileceğinin net olmadığı bir dünya sunar. Kaos ve belirsizlik, distopik filmlerin tipik özelliklerinden biridir ve film boyunca devam eden bu tehdit hissi, distopik atmosferi pekiştirir.
Sonuç Ve Mesaj	Fahrenheit 451, her ne kadar bir distopya olarak tasarlanmış olsa da, ütopycacı bir film perspektifinden incelendiğinde, içinde bilgiye ve özgürlüğe olan umudu barındırır. Montag'ın bireysel özgürlük arayışı, alternatif bir toplumu hayal etme çabası ve bilginin korunmasına dair çabası, baskıcı bir düzenin ötesinde daha iyi bir dünya arayışını simgeler. Ütopycacı bir bakış açısıyla film, özgürlüğe ve bilgiye dayalı bir topluma ulaşma umudunu ve bireysel direnişin önemini vurgular.	<i>Bird Box</i> , insanlığın çöküşünü, bireysel özgürlüğün kaybını ve sürekli bir hayatta kalma mücadelesini işleyerek distopik bir film olarak sınıflandırılır. Film, toplumsal düzenin tamamen yıkıldığı ve karakterlerin sürekli olarak yaşam mücadelesi verdiği karanlık bir gelecek tasviri sunar.

Kaynak: (Anar, Ö. 2024)

2.4 Fahrenheit 451 İsimli Filmin Distopik Ve Ütopik Bakış İle Analizi

Hem ütopik hem de distopik bakış açısı ile incelendiğinde tam ortada durduğu düşünülen Fahrenheit 451 isimli film bu anlamda kült sayılan eserlerdendir. Ray Bradbury'nin aynı adlı romanından François Truffaut tarafından uyarlanmış ve totaliter bir rejimin egemen olduğu distopik bir gelecekte geçen bir film. Film, baskıcı bir devleti ve bu devletin bireysel özgürlükleri nasıl bastırdığını konu alır. Distopik bir bakış açısıyla incelendiğinde özgürlüğü kısıtlayan ve bireysel düşüncüyü ortadan kaldıran bir otoriter rejimi tasvir eder. Bu rejim, halkın manipülasyonu ve kontrolü için, bilginin bastırılması ve fikirlerin sansürlenmesi yolunu seçmiştir. Rejimin temel aracı, kitapların yasaklanması ve yakılmasıdır. Kitaplar, bağımsız düşüncüyü ve bilgiye erişimi simgelediği için rejim tarafından tehdit olarak görülür. Bu durumsa distopik filmlerde sıkça karşılaşılan bir temadır: bilgiye erişimin engellenmesi ve toplumsal kontrol.

Fahrenheit 451, bireysel özgürlüğün baskıcı bir toplum tarafından nasıl bastırıldığını gösterir nitelikte örneklerle betimlenmiş bir yapıda tasarlanmıştır. İnsanlar, kitap okuyarak özgür düşünceye ulaşma potansiyelini kaybeder ve televizyon gibi devlet tarafından kontrol edilen Kitle İletişim Araçları ve içerikleri ile uyuşuk bir halde getirilerek kontrol edilmektedirler. Distopik bir bakış açısı ile baidığında ise, film insanların nasıl tek tip hale getirildiğini ve kişisel kimliklerini kaybettiğini gösterir. Bu tür bir distopyada, bireylerin özgürce düşünmesi veya sorgulama yapması mümkün olmadığı gibi aynı zamanda böyle bir düşüncenin zaten hiç akıllara gelmeyeceği de mesaj olarak iletilmektedir. Filmde özellikle teknoloji, halkı kontrol etmenin ve bireysel özgürlüğü kısıtlamanın bir aracı olarak kullanılır. Ekranlar ve bu ekranlarda üretilen içerikler bireyleri sürekli kontrol eden ve pasifleştiren bir araçtır. Distopik filmlerde sıklıkla görülen bu teknolojinin korkutarak kullanımı, otoriter bir devletin propaganda yayma ve toplumu şekillendirme araçlarından biri olarak kendini göstermektedir. Filmde kitap yakıcılar (firemen), sadece fiziksel kitapları yok etmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun bilgiye erişimini kalıcı olarak engeller ve böylece devletin kontrolünü sürdürür. Her ne kadar film tamamen distopik bir dünyayı anlatsa da, bireysel direnişin ve bilgiye olan tutkunun varlığı bir tür umut ışığı sunar. İşte bu noktada Fahrenheit 451 hem distopik hem de ütopik bir yapıya sahip olduğunu

kanıtlamaktadır. Ana karakter Guy Montag'ın kitaplara ve dolayısıyla bilgiye olan ilgisi, bastırıcı sisteme karşı bir başkaldırının başlangıcıdır. Distopik bir bakış açısıyla, Montag'ın yolculuğu, insan doğasında hâlâ özgürlük ve bilgiye olan arayışın var olduğunu ima eder. Bu, distopyanın içinde bile ütopyacı bir umut unsuru olarak görülebilir. Fahrenheit 451, distopyanın temel bileşenlerinden biri olan devlet propagandasını ve beyin yıkamayı sergiler. Televizyonlar, bireyleri eğlendirmek, onları pasifleştirmek ve aynı zamanda sistemin ideolojisini benimsetmek için kullanılır. Bu, halkın daha geniş bir farkındalığa ulaşmasını engelleyen bir araçtır ve distopyalarda yaygın olarak görülen bir unsurdur.

Fahrenheit 451 (1966), her ne kadar temel olarak bir distopya örneği olarak bilinse de, ütopya perspektifinden incelendiğinde, içinde belirli ütopyacı temaları ve umut unsurlarını da barındırır. Ütopyacı bir film bakış açısıyla analiz edildiğinde Filmde ana karakter Guy Montag'ın kitaplara olan önlenemez ilgisi ve içsel anlamda bilgiye ulaşma arzusu, bireysel özgürlüğe ve daha iyi bir toplum düzeni kurma arayışına dair ütopyacı bir istek olarak nitelendirilebilir düzeydedir. Montag, filmin başlangıcında sistemin bir parçası olarak sistemin düzeni için hizmet ederken, sonradan bireysel özgürlüğün değerini fark ederek, kitapları okuyarak kendini geliştirme arayışına girer. Bu, baskıcı bir düzenin içinde bile özgürlüğe ve bilgiye dair ütopyacı bir umut olduğunu gösterir. Filmde yine ütopyacı olarak kitapların ve bilgi birikiminin tamamen yok edilemeyeceğine dair bir vurgu vardır. Bu, ütopyacı bir iyimserliği simgeler; bilgi ve özgürlüğe olan inanç, insan doğasında yer alan temel bir arayıştır ve baskıcı sistemlerin bile yok edemeyeceği bir umut unsurudur. Filmin sonunda, Montag gibi düşünen ve kitapları ezberleyerek onları korumaya çalışan bir grup insanla karşılaşırız. Bu insanlar, toplumu yeniden inşa etme ve bilgi birikimini koruma yolunda ütopyacı bir vizyon sunar.

Bu grup, bilginin yeniden doğuşunu ve toplumu aydınlatma çabasını temsil eder. Bu, distopik bir dünyada bile, daha iyi bir toplum kurma potansiyeline işaret eden bir umut ışığıdır ve ütopyacı bir idealin tohumlarını taşır. Montag'ın içsel yolculuğu, bireysel farkındalığın ve kendini gerçekleştirme sürecinin bir sembolü olarak görülebilir. Bu süreç, bireyin kendine daha iyi bir hayat ve toplum yaratma kapasitesine işaret eder. Ütopyacı bir perspektiften bakıldığında, bireyin kendini

geliştirmesi ve daha iyi bir geleceği hedeflemesi, daha adil ve bilinçli bir toplum inşa etmenin başlangıcıdır. Ütopya teması, filmin genel karamsar atmosferine rağmen Montag'ın ve diğer kitap insanlarının direnişinde bulunur. Filmin sunduğu ütopyacı perspektif, bilginin ve özgürlüğün, insanlığın kurtuluşu için gerekli olduğunu vurgular. Kitapların korunması ve yeniden toplumun temeli haline getirilmesi için verilen mücadele, daha iyi bir toplum yaratma umudunu simgeler ve insan doğasının bu tür bir mücadeleye yatkın olduğunu ima eder. Film, baskıcı bir toplumun ortasında bile yeniden doğuşun ve umut dolu bir geleceğin mümkün olduğunu ima eder. Montag'ın sistemden koparak bir 'kitap insanı' olması, ütopyacı bir dönüşümün başlangıcını temsil eder. Filmin sonunda, Montag ve diğer kitap insanları, bilgiye dayalı yeni bir toplumu inşa etme potansiyeline sahip olduklarına dair bir umut ışığı taşır. Bu, ütopyacı filmlerde sıkça görülen bir tema olan, daha iyi bir geleceğe yönelik iyimser bir bakış açısını yansıtır.

Yapısöküm, dilin hakikati temsil etme yetisini sorgulamaktadır. Fahrenheit 451 filminde kitaplar, düşüncenin gerçek bir sembolü olarak kabul edilirken giderek bu semboller bir iktidar ve baskı aracına dönüşmektedir. Kitapları yakan itfaiyeciler, hakikatin tek bir kaynağa indirgenmesini temsil etmektedirler. Ancak yapısökümcü bir perspektif ile bu yıkımın aynı zamanda yeni bir anlam yaratma potansiyeli taşıdığıda söylenebilir.

Örneğin; Montag'ın bir kitabı gizlice okuduğu sahnede bilgiye erişimin bir direniş eylemi olarak sunulmasına rağmen, bu bilgiyi kimin yorumladığı ve kullanacağı sorusu doğmuştur. Hakikatin kendisi birden çok yorumla biçimlenebilir ve bu nedenle mutlak bir anlama ulaşmak da imkansız hale gelmiştir.

Fahrenheit 451, her ne kadar bir distopya olarak tasarlanmış olsa da, ütopyacı bir film perspektifinden incelendiğinde, içinde bilgiye ve özgürlüğe olan umudu barındırır. Montag'ın bireysel özgürlük arayışı, alternatif bir toplumu hayal etme çabası ve bilginin korunmasına dair çabası, baskıcı bir düzenin ötesinde daha iyi bir dünya arayışını simgeler. Ütopyacı bir bakış açısıyla film, özgürlüğe ve bilgiye dayalı bir topluma ulaşma umudunu ve bireysel direnişin önemini vurgular.

2.5 Bird Box Filminin Distopik Bakış Açısı İle Metinsel Analizi

Film, insanlığın büyük kısmının gizemli varlıkların etkisiyle yok edildiği bir kıyamet sonrası ortamda geçmektedir. Bu varlıklar, insanları en derin korkularını ortaya çıkararak intihara sürükleyerek büyük bir yıkım yaratmaktadır. Kıyamet sonrası dünyada hayatta kalma mücadelesi, distopyanın sıkça işlenen bir temasıdır. Düzenin tamamen çöktüğü ve toplumun yok olduğu bir ortam, distopik bir dünyanın temel taşlarından biridir.

Film boyunca karakterler, sürekli bir ölüm tehdidi altındadır ve dış dünyaya karşı tamamen savunmasızdır. Gözlerini açmak ölümle sonuçlandığı için her an tehlike ile karşı karşıya kalırlar. Bu korku atmosferi, distopik filmlerde sıklıkla görülen bir unsurdur; izleyiciyi sürekli bir gerilim ve belirsizlik içinde tutar ve karakterlerin hayatta kalma mücadelesini ön plana çıkarır. Bird Box, bireysel özgürlüğün ciddi şekilde kısıtlandığı bir dünyayı tasvir eder. Karakterler, gözlerini açmadan veya dış dünyayı göremeden yaşamak zorunda oldukları için sürekli olarak fiziksel ve zihinsel bir hapisane içinde yaşar. Bu, distopyaların sıkça ele aldığı bir tema olan özgürlük kaybını ve sürekli denetim altında olma halini yansıtır. Karakterler, normal yaşamsal faaliyetlerini bile gerçekleştiremeyecek kadar kısıtlanmış bir hayat sürerler.

Filmdeki toplum tamamen çökmüş durumdadır; hükümet, polis veya diğer düzen sağlayıcı kurumlar ortadan kalkmış ve hayatta kalanlar tamamen kendi başlarına kalmıştır. Bu durum, distopyanın tipik bir özelliği olan sosyal yapının yok olmasını simgeler. İnsanlar arasındaki güven büyük ölçüde kaybolmuş durumdadır ve herkes potansiyel bir tehdit olarak görülür. Güven eksikliği, distopik dünyaların karakteristik bir özelliğidir ve hayatta kalma mücadelesinin zorluklarını artırır.

Filmdeki dünya tamamen kaotik ve belirsizdir. Varlıkların nereden geldiği, ne oldukları veya nasıl kontrol altına alınabileceği belirsizdir ve bu da distopik bir atmosferin en önemli unsurlarından biridir. Hayatta kalanlar, sürekli olarak bilinmezliklerle başa çıkmak zorundadır ve bu belirsizlik, karakterlerin psikolojik durumları üzerinde de derin bir etki bırakır.

Distopik filmlerde yaygın olarak görülen bir diğer tema, bireylerin ya da küçük grupların hayatta kalma mücadelesidir. Bird Box'ta Malorie ve çocukları, yalnızca dış dünyadaki tehdide karşı değil, aynı zamanda içsel zorluklara ve psikolojik baskılara karşı da hayatta kalmaya çalışır. Karakterler, sürekli olarak yalnızlık ve izolasyon duygusuyla başa çıkmak zorundadır; bu da distopik filmlerde sıkça rastlanan bir unsurdur.

Bird Box'taki gizemli varlıklar, insanları etkileyerek onları kendi kontrolleri altına alır. Bu tehdit, bir tür bilinç manipülasyonu olarak görülebilir ve distopyalarda sıklıkla karşılaşılan teknoloji veya doğüstü bir gücün bireyler üzerindeki kontrolünü simgeler. Bu tür bir kontrol, bireylerin iradelerini ve düşünce özgürlüklerini ellerinden alarak distopik atmosferi daha da belirgin hale getirir.

Yapısökümcü bir bakış ile filmde, görmenin kendisi bir tehdit unsuru haline gelirken, karakterler hayatta kalmak için gözlerini bağlamak zorunda kalmaktadır. Bu durum ancak görme ve görmemeye yüklenmiş anlamlar üzerinden yapısökümcü bir çözümleme ile sorgulanabilir.

Film, görmenin sadece fiziksel bir edim olmadığını, bilakis onun bir anlam dünyası inşa ettiğini vurgular. Ancak yapısökümcü perspektifte, bu insanın ne kadar kırgın ve belirsiz olduğu çarpıcı bir biçimde ortaya konur. Malorie'nin gözleri bağlıyken nehri aşma sahnesi, hem görme duyusunun reddini hem de bu yoksunluğun karakteri daha farkındalı bir şekilde hareket etmeye zorladığını gösterir. Ne var ki, bu sahne aslında bir yapı bozumunu temsil eder: Görmenin yokluğu, hakikate dair yeni bir farkındalığı mümkün kılar.

Filmde toplumsal kaos ve bireysel yalnızlık, bilinmeyen bir tehdit ile ilişkili olarak yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu belirsizlik durumu Derrida'nın "différance" kavramı ile açıklanabilir. Derrida'ya göre yazıyı mümkün kılan ve yazıdaki farklılık ile tekrar edilebilirlik durumunu oluşturan şey différance'tır (Eren, C; 1996). Tehdit, asla tam anlamıyla tanımlanamaz ya da görülemez; onun anlamı sürekli olarak ertelenir ve bu nedenle bir korku kaynağı haline gelir.

Filmde tasvir edilen dünya, daha iyi bir geleceğe dair çok az umut sunar. İnsanların sınırlı kaynaklarla, sürekli bir ölüm tehdidi altında yaşadığı bir dünyada, daha iyi bir hayat beklentisi neredeyse yok gibidir. Distopyanın karakteristik özelliklerinden biri olan umutsuzluk ve karanlık gelecek vizyonu, Bird Box'ta güçlü bir şekilde hissedilir.

SONUÇ

Afet ve doğaüstü olayların yaşandığı andan çok olay sonrası oluşan afet müdahalesi, toplumsal bilinç, yeniden yeni bir dünya inşası konuları üzerinden Bird Box (distopik), Fahrenheit 451 (yarı ütopyik/distopik) filmleri içerik analizi edilerek belirlenen başlıklar üzerinden betimsel analiz ve yapısökümcü yaklaşım ile incelenerek bulunan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Bu çalışma, afet temalı filmleri yalnızca ütopya veya distopya sınıflandırmaları üzerinden ele almak yerine, iki anlatı türünün ortak ve geçişken yapılarını ortaya koyarak alana yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalar genellikle distopik anlatılara odaklanarak devlet yapılarının baskıcılığını vurgulamakta iken bu çalışma, bireysel direniş, umut ve bilgi arayışına odaklanarak hem distopik hem de ütopyacı unsurların birlikte ele alındığı çok katmanlı yapı sökümcü bir analiz sunmaktadır.

Araştırma kapsamında bulunan sonuçlardan ilki Ütopik ve distopik filmler olarak yapılan sınıflandırmanın günümüz dünyasında ve sanat anlayışında yetersiz kaldığı ve bu anlamda artık farklı bir bakış açıcı ile filmleri ve sanat eserlerinin daha birbirinden ayırıştırın değil birbirine destek veren şekillerde betimlemek gerektiğidir.

Bu araştırmada bulunan ne önemli sonuçlardan bir tanesi fahrenheit 541 gibi kült ve distopik olduğu çoğu çalışma tarafından kabul edilen bir yapının aslında ütopyik özellikler anlamında çok daha fazla özelliğe sahip olduğu ve bu anlamda günümüz sinema filmlerinin değerlendirilmesinde ütopyik/distopik ayrımı yaparken mutlaka bu benzerlikler ve farklılıklardan yararlanarak yarı ütopyik ve yarı distopik filmlerin öneminden de bahsetme gerekliliği olarak tanımlanmıştır.

Distopik türlere bakıldığında kendi içinde de bir ayrıma gittiğini görerek bu anlamda gerek senaryo yazımı gerekse görsel çözümlene bağlamında bu iki türü de ayrıştıran türde çıkarımlarda bulunmak çok önemlidir.

Yapısökümcü yaklaşımla yapılan analizlerin ışığında Fahrenheit 451, her ne kadar distopik bir anlatı sunsa da, bireysel direniş, özgürlük arayışı ve bilgiye olan inanç gibi kavramlar üzerinden ütopycı unsurları da içinde barındırmaktadır. Montag karakterinin bireysel farkındalığı ise baskıcı sisteme karşı bir umut ışığı olarak değerlendirilmelidir. Bird Box filmi ise toplumsal çöküş, bireysel özgürlüklerin kaybı ve sürekli bir hayatta kalma mücadelesiyle distopyanın temel unsurlarını güçlü bir şekilde bütünlüğünde yansıtmaktadır. Film, kaos ve belirsizlik atmosferi ile insan doğasındaki güvensizliği ve kırılabilirliği gözler önüne sermektedir.

Bulgular, ütopya ve distopya kavramlarının kesin sınırlarla ayrılmak yerine, iç içe geçmiş bir anlatı yapısında ele alındığını göstermektedir. Bu bağlamda, iki anlatı türü arasında geçişken bir yapı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ütopik filmlerin distopik filmlere geçiş yaptığı algısının yoğun olarak akademik çalışmalarda yer aldığı bu dönemde aslında geçişken bir bakış açısı ile hem ütopik hem de distopik filmlerin birlikte inşa edildiği bir senaryo ve çekim yapısı ile izleyicinin ilgisinin çok daha fazla çekilebileceği düşünülebilir. Bu anlamda hem kaos ortamının yer aldığı bir yeni dünya hem de yeniden gelişen ve değişen bir umut ışığı temaları olduğu sürece bu kavram karmaşasının önüne geçmek imkansız bir haldedir. Kaldı ki bu karmaşıklık sanat anlamında olumsuz bir durum yaratmamakta aksine girift ve çok şekilli senaryoların gelecekte yazılabilesine olanak tanımaktadır. Günümüz sinemasında tür seçeneği artık eski dönem de olduğu kadar kolay belirlenememekte ve tüm türlerin bir arada olabileceği hiçbir türe ait olmayan içeriklerin geleceğin ve dahi aslında bugünün sinemasını şekillendirdiği gözle görülür bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapısöküm, ikili karşıtlıkların (binary oppositions) mutlaklığını reddederken ve bu karşıtlıkların birbirine muhtaç yapısını gözler önüne sermektedir. *Bird Box* filminde görmek ışığın, bilgi ve bilincin sembolü olarak kullanılırken, aynı zamanda ölüm ve çılgınlığı da beraberinde getirir. Fahrenheit 451 Filminde ise kitapların

yakılması benzer şekilde bilginin "sonlanması" gibi görülse de yapısökümcü bir bakış açısı ile yüklenen bu anlam bozulmaktadır. Çünkü burada bilgi, kitabın fiziksel formundan çıkarak zihinsel bir varlığa dönüşümünü temsil etmektedir.

Hem Bird Box hem de Fahrenheit 451 *eserlerine* yapısökümcü bir perspektiften bakıldığında yapıtlarda benzer olarak sürekli bir akışın hakim olduğu, anlamın sabit ve mutlak olmadığı ve genel bir çelişki ve ertelenme içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bird Box görmenin paradoksal doğası üstünde dururken, Fahrenheit 451 bilginin kontrolü ve yeniden inşasına dair belirsizlikleri üzerine konumlanmaktadır. Yapısökümcü bakış ile bu distopik anlatılarda hakikatin tek boyutlu olmadığını, aksine yorumlar arasında sürekli bir değişim ve çatışma içinde var olduğunu ortaya çıkartmaktadır. İncelenen bu iki eser izleyiciye bireyin ve toplumun anlam arayışını sorgularken, yapısöküm aracılığıyla da katmanlı, çelişkili ve dinamik bir dünya sunmaktadır.

Çalışma sonucunda afet ve olağanüstü durumları konu alan sinema yapıtlarının sadece felaket anını değil, felaket sonrası toplumsal dönüşüm ve bireysel mücadele unsurları üzerinden de okunabileceğini göstermektedir. Gelecekteki çalışmalarda, farklı sinema türleri ve anlatı tekniklerinin benzer bir yöntemle ele alınması, türler arası geçişkenliğin daha derinlemesine analizi için çok yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

AKKOYUN, T. (2016). *Ütopya/Distopya*. Ankara: Kurgu Kültür Merkezi Yayınları.

BAUDRİLLARD, J. (2010). *Simülakrlar ve Simülasyon* (O. Adanır, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

BLAİM, A., & Gruszevska-Blaim, L. (2015). On utopia, adaptation, and utopian film analysis. In A. Blaim & L. Gruszevska-Blaim (Eds.), *Mediated Utopias: From Literature to Cinema* (pp. 7–25). Frankfurt am Main: Peter Lang.

CANBULAT, Ş. (2023). Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda görülen salgın hastalıkların yayılımı. *Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 47–64. <https://dergipark.org.tr/en/pub/taubf/issue/77001/1229314>

CAN, E. (2016). Anlam arayışında Derrida'nın yinelenebilirlik ve *différance* söylemi. *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 27, 15-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/265368>

CRESWELL, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. SAGE Publications.

CULLER, J. (1982). *On deconstruction: Theory and criticism after structuralism*. Cornell University Press.

DERRİDA, J. (1976). *Of grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

EKİNCİ, Ö. G. B. T. (2013). Hollywood sinemasında felaket konulu filmler ve değişen egemen yapıların Maymunlar Gezegeni filmleri bağlamında analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 0–. <https://dergipark.org.tr/en/pub/e-gifder/issue/7470/98371>

ELDEM ANAR, Ü. İ. (2021). Sosyal medya ortamında yer alan afet haberlerinde etkileşim: İzmir depremi örneği. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3), 1129–1147. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tojdac/issue/62647/910819>

ESCOTT, J. (1998). *Cinema*. Oxford University.

AFAD. (n.d.). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>

Webtekno. (n.d.). Netflix abone sayısı. <https://www.webtekno.com/netflix-abone-sayisi-h131535.html>

KLONOWSKA, B. (2018). On desire, failure and fear: Utopia and dystopia in contemporary cinema. *New Cinemas: Journal of Contemporary Film*.

ANAR, Özer. (2025). Afet Sineması; Felaket Konulu Yapımların Ütopya/Distopya Bakış Açısı İle Analizi Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 1-28.

MIZRAK, S. (2018). Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 56–67.
<https://doi.org/10.21666/muefd.321970>

MİLES, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. SAGE Publications.

NORRİS, C. (1982). *Deconstruction: Theory and practice*. Methuen.

OSKAY, Ü. (1982). *Çağdaş Fantazya: Popüler kültür açısından bilim-kurgu ve korku sineması*. Ankara: Ayko Yayınları.

ÖZLER, M. (2021). Kamu yönetimi bağlamında afete dirençli toplum ve bütünleşik afet risk yönetimi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 901–917. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.821774>

PATTON, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. SAGE Publications.

YILDIRIM, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.